

Terepkönyv-tábor. Kreatív írás- és olvasásgyakorlatok

Idén a Nemzeti Tehetség Program és az Erdélyi Tehetségsegítő Tanács támogatásával zajlott Pádison, 2016. május 12-18. időszakban.¹ A résztvevők a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Láthatatlan Kollégiumának Kreatív írás műhelyéből, illetve a középiskolások köréből kerültek ki a tehetségpontok és a magyartanárok levelezőlistáján meghirdetett irodalmi pályázat révén.

A rendkívül kifinomult és rendkívül intenzív figyelemgyakorlatokként vizsgált irodalmi írás és olvasás egyéni és csoportos Terepkönyv-gyakorlatokban vált tehetségfejlesztő munkává, illetve a műhelyvezető által javasolt gyakorláskutatás kísérleti műhelyvé. A résztvevők a pádisi természeti környezet adottságai révén tanultak sokféleképpen figyelni, kitapintani és szétszálazni egy hely ritmusait, megmaradni a kiválasztott ritmus tartamában, illetve átjárni az eltérő ritmusok történései között.

Az egyik gyakorlatban a műhelyvezető narrátorként mutatkozott be, és hozzátette, hogy aki kíváncsi a történetre, annak – mint olvasáskor mindig – ezúttal is követnie kell őt. Nem titok, hogy ez a történet néhány óras éjszakai néma túráról fog szólni az erdőben, legtöbbször lámpa és olykor ösvény nélkül. Fontos, hogy a narrátor mindvégig csak kalauz, nem szerző, hiszen sem az éjszakát, sem az erdőt, sem a vele tartó olvasókat nem

ő találta ki. Ugyanakkor maximálisan felelős az olvasóiért, és minden igyekezetével azon lesz, hogy elég érdekessé tegye az olvasott történetet.

Szemerklő esőben indult az első bekezdés. A másodikban az eszténa kutyái ugatták meg a hegyoldalon felfelé kapaszkodó elbeszélést. A tájleírás a legelővel együtt hosszan benyúlt az erdőbe, majd átadta a szót a sűrű fenyőkkel egyúthallgatásnak. A mézskösziklák csúcsa, mint a jéghegyeké, itt-ott kiállt a túlevélavarból. Napszállta után ők a karsztvidék lámpásai. A cselekmény menete többször irányt

¹ A tevékenység a Nemzeti Tehetség Program NTP-HTTSZ-M-15-0003 pályázatának támogatásával zajlott. A pályázatot az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő hirdette meg.

váltott, sejtelmes hangok és fények játszottak bele az eseményekbe, mígnem a történet váratlanul a csúcspontjára érkezett.

A narrátor és olvasói 150–200 m-es sziklafal peremén torpantak meg a hirtelen kitaruló éjszakai panoráma meglepett nézőiként. A mélyből patak moraja hallatszott, pára szállt fel az erdős völgykatlanból, s távol faluk fényei sziporkáztak a horizonton. A narrátor kézen fogva, egyenként segítette olvasóit a legkiugróbb fokra, majd a sziklával elüldögélés után a történetstruktúra szimmetrikus ága következett: vissza kellett találni a végével az elejére.

A műhelytevékenységnek sikerült elérnie azt a kítűzött célt, hogy a művészi írást és olvasást kivigye a szövegre és kontextusra szabott irodalomtudomány szűkösségéből az ökoszféra tágasságába, avagy a környezettel, a másikkal és magunkkal teremtett gyakorlati kapcsolatok mozgásteréibe. Az ilyen irodalomkutatás és irodalmi gyakorlatok egyfelől az ökokritikával, másfelől a kortárs fizika hűrelméletével mutatnak affinitást, mivel a természet és/illetve a kultúrák közötti „fordításokat” – kiegészítő ritmikai dimenziók közötti idővetületekként közelítik meg.

A résztvevők szavak, illetve nyomtatott olvasmány nélkül is tanultak olvasni, szavak és szöveg nélkül is tanultak írni, hogy amikor nyomtatott olvasmányban követik az írásgyakorlat figyelemgesztusait, vagy maguk írnak papírról olvasható irodalmat, akkor is gesztusrezonanciák révén tájékozódjanak az egymásra visszavezethetetlen ritmusok időiben.

Egyik délelőtt költőóriásokat fedeztek fel az erdőben, s a törzsükhöz egész közelről néztek fel babérkoronájukra, hogy így olvassák el tavaszról szóló alkalmi poémáikat. Egyikük ezt dúdolta:

Szélbe írt dal

Nedvek fürge vonói
a rostok néma húrjain.
Gyökértalpak ropják
sziklaközök feszes csizmáiban
Szilaj derékkel, szál-sudarasan
megdől, kileng a törzskolosszus.
Vállukon összefont karokkal (és korokkal)
bükkök járják önfeledten
az évgyűrűkerengőt:
rügyfakadástól lombhullásig,
lombhullástól rügyfakadásig.
Fény zuhog vagy eső sugárzik,
harmat pendül vagy csendkristály havaz,
az idő is táncban jár,
és áll a bál – halálíg.
(István)

Egy másik gyakorlat, melynek során fejmagasságban tartott átlátszó fóliákról olvastunk, arcok sűrűjébe vezetett: hol egy eleven arc háttérében követtük az ébredésről szóló következő Proust-szakaszt, hol a fóliát magunk előtt tartva mintegy a könyvből néztük az olvasók arcát. Később ilyen arctörténetek születtek:

Keresem még azt az arcot, kutatom s nem lelem a többi között, ez az egy kimaradt. (...)

Sok-sok tekintet, ó, de tán mind vulkanikus kőzetből. Rezenéstelen nyugvó ívek, színüket sem váltják, mintha mindenki egy elkövetkező, nagytétű pókermeccsre gyakorolná mimikáját. Zéró tolerancia, bizony, áshatatlan, meddő sziklák, melyeken tekintetem megakad, s lepattan róluk. Mondhatnánk azt is: „föld kell a parasztnak, hogy túrja”. Lám, nekem is föld kell, amelybe leáshatok, beleáshatok, mélyére juthatok, giliszta lehetek benne, vagy miegyéb, ugyan mindegy, csak bár puha lenne az a föld. Ehelyett köves pusztának kérlelhetetlen szigorában bolyongok, pedig ha egy ásóm... ha elég erőm... ha időm... ha egy kevés eső... mi mindent találnék ez alatt! Eltemetett romok, hamvasztott királyok, öreg, szuvas gerendákból házak, archeopteryx fossziliák, majd magma – folyékony, heves, égő magma, ami mindent mozgat! Égő gondolatok, öntött rezgések, hullámzó tapasztalatanyag! Mi minden, amiről a pusztának parcellása mit sem sejteth (...)

Vajon az az arc, melyet keresek, miből van? Termékeny

humusz? Vagy tán az is egy masszív, megrögzött kötőmb?

Nem tudom, de ha megtalálom, elmesélem.

(Laci)

A táborban megírt további vers- és prózagyakorlatok szerkesztett változata a Láthatatlan Kollégium honlapján, illetve irodalmi folyóiratokban fog megjelenni.